

Список использованных источников

1. Барт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика / Р. Барт; [пер. с фр. / вступ. ст. Г. К. Косикова]. – М.: Прогресс, 1989. – 616 с.
2. Бычков В. В. Эстетика / В. Бычков; [учебник для вузов]. – М.: Академический Проект, Фонд “Мир”, 2011. – 452 с. – (Gaudeamus).
3. Гегель Г. В. Ф. Эстетика: в 4 т. / Г. В. Ф. Гегель. – М.: “Искусство”, 1968–1973. – Т.3. – 623 с.
4. Дамаскин И. Полное собрание творений св. Иоанна Дамаскина Т.1. / И. Дамаскин. – СПб.: СПб. Духовная академия, 1913. – 466 с.
5. Когнитивная психология / [авт. текста Р. Солсо]. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. – (серия “Мастера психологии”). – Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/psycho/solso=cognitive_psychology-6.ru=ann.htm
6. Культурология. XX век. Энциклопедия. В 2-х томах / [гл. ред. С. Я. Левит]. – СПб.: Университетская книга; ООО “Алетейя”, 1998. – 447 с.
7. Лук’янець В. Філософський дискурс на зламі тисячоліть / В. Лук’янець // Філософські студії 2000. Спеціальний випуск журналу “Гене́за”, Наукове товариство “Гуманітарна колегія”. – К.: Гене́за, 2000. – 100 с.
8. Серл Д. Открывая сознание заново / Д. Серл; [перевод с англ. А. Ф. Грязнова]. – М.: Идея–Пресс, 2002. – 256 с.
9. Современный философский словарь / [общ. ред. В. Е. Кемеров]. – Панпринт, 1998. – 1065 с.
10. Paivio A. Imagery and verbal processes. Holt, Rinehart and Winston, 1971. – 596 p.

References

1. Bart R. Izbrannyie raboty: Semiotika: Poetika / R. Bart; [per. s fr. / vstup. st. G. K. Kosikova]. – M.: Progress, 1989. – 616 s.
2. Bychikov V. V. Estetika / V. Bychikov; [uchebnik dlya vuzov]. – M.: Akademicheskij Proekt, Fond “Mir”, 2011. – 452 s. – (Gaudeamus).
3. Gegel G. V. F. Estetika: v 4 t. / G. V. F. Gegel. – M.: “Iskusstvo”, 1968–1973. – T.3. – 623 s.
4. Damaskin I. Polnoe sobranie tvorenij sv. Ioanna Damaskina T.1. / I. Damaskin. – SPb.: SPb. Duhovnaya akademiya, 1913. – 466 s.
5. Kognitivnaya psihologiya / [avt. teksta R. Solso]. – 6-e izd. – SPb.: Piter, 2006. – 589 s. – (seriya “Masterya psihologii”). – Rezhim dostupa: http://yanko.lib.ru/books/psycho/solso=cognitive_psychology-6.ru=ann.htm
6. Kulturologiya. XX vek. Entsiklopediya. V 2-h tomah / [gl. red. S. Ya. Levit]. – Spb.: Universitetskaya kniga; ООО “Aleteya”, 1998. – 447 s.
7. Luk’yanets V. Filosofskiy diskurs na zlami tisyacholit / V. Luk’yanets // Filosofski studiyi 2000. Spetsialny vipusk zhurnalu “Geneza”, Naukove tovaristvo “Gumanitarna kolegiya”. – K.: Geneza, 2000. – 100 s.
8. Serl D. Otkryivaya soznanie zanovo / D. Serl; [perevod s angl. A. F. Gryaznova]. – M.: Ideya–Press, 2002. – 256 s.
9. Sovremenniy filosofskiy slovar / [obsch. red. V. E. Kemerov]. – Panprint, 1998. – 1065 s.
10. Paivio A. Imagery and verbal processes. Holt, Rinehart and Winston, 1971. – 596 p.

Laptnova Yu. I., Candidate of Philosophy, English teacher in the department of foreign languages in Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts (Ukraine, Kharkiv), sergay2004@list.ru

Non-discursive relationship between human and world

The article explores non-discursiveness – mechanism of irrational comprehension of the world and its figurative and symbolic reproduction. Phenomena of discursive and non-discursive construction of the reality are seen as complementary forms of the world understanding by which people organize the diversity of infinite complexity of reality and make a certain sense.

The article analyzes the specificity of non-discursiveness and identifies its significance for the co-existence, namely: non-discursive contacts, as an alternative mechanism of signification infinitely expand and deepen the content and diversity of culture; the experience of non-discursive construction of reality by consciousness activates the cognitive structures of representations that pull together disparate individuals into a community.

Keywords: non-discursiveness, non-rational, non-verbal thinking, representations, cognitive structures.

Laptnova Yu. I., kandidat filozofskikh nauk, vkladach anglejskoy movi kafedri inozemnykh mov, Kharkivskiy natsionalnyy universitet mistetsiv im. I. P. Kotlyarevskogo (Ukraina, Kharkiy), sergay2004@list.ru

Недискурсивні взаємовідносини людини зі світом

Досліджується недискурсивність – механізм ініорраціонального осягнення світу та його образно-символічного відтворення. Феномени дискурсивного і недискурсивного конструювання реальності розглядаються як взаємодоповнюючі форми освоєння світу, за допомогою яких людина впорядковує все різноманіття нескінченної складності навколишньої дійсності і вносить до неї певний сенс.

Проаналізовано специфіку недискурсивності та встановлено її значущість для спільного існування, а саме: недискурсивні контакти, як альтернативний механізм сігніфікації, безмежно розширюють та поглиблюють різноманітність і зміст культури; досвід недискурсивного конструювання свідомістю реальності активізує пізнавальні структури уявлень, які стягують розрізнених індивідів у спільність.

Ключові слова: недискурсивність, ініорраціональність, невербальне мислення, образи-уявлення, когнітивні структури.

* * *

УДК 161.201.3

Литвинчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних наук, Житомирський державний технологічний університет (Україна, Житомир), oksana.litva@yandex.ua

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МАРГІНАЛА

Україна, яка поступово відкривається світові і одночасно сама відкриває світ, переносить на себе усі суттєві особливості розвитку цього світу. Більшість громадян сучасної України поки що не володіють достатнім рівнем ідентичності.

Важко вплинули на ідентичність українського суспільства події останнього року, які якісним чином змінили не тільки усю мозаїку життєдіяльності українського соціуму, але й зумовили потужні перетворення в процесах маргіналізації українців та у формуванні ідентичності наших громадян. В першу чергу це стосується таких вимірів спільної ідентичності українців, як територіально-просторова, соціально-культурна та громадянська ідентичність.

У процесі дослідження проблеми ідентичності сучасного українського маргінала було використано метод логічного аналізу. Важливу роль відіграли й такі методи, як індукція та синтез.

Ключові слова: територіальна ідентичність, соціально-культурна ідентичність, громадянська ідентичність, сучасний український маргінал.

Досліджуючи феномен ідентичності сучасного українського маргінала, ми ніяк не можемо уникнути тієї головної площини, без якої аналіз будь-якого явища життєдіяльності сучасної української людини буде некоректним. Йдеться про історичні, духовно-світоглядні, морально-етичні, навіть своєрідні історико-генетичні підстави українства в цілому, його ментальності, його душі. Сучасна українська людина – це дзеркало, у якому відбиваються важливі періоди становлення, тенденції саморозгортання.

Обов'язковою умовою дослідження проблеми ідентичності сучасної української людини виступає все те, що створює умови перехідності, непевності, соціального та психологічного дискомфорту, врешті соціального стресу. По своїй суті ідентичність маргінального індивіда – це процес, основний зміст якого полягає в тому, що людина намагається одночасно і утримати власне “Я”, притаманне для ідентичності, і змінити себе так, щоб пристосуватися до нових, по суті, маргінальних умов з метою виходу з них і набуття чітко визначеного соціального статусу.

Звичайно, пошук світоглядно-духовних засад українства, його мислення, своєрідних архетипів, особливостей національної, соціальної, ментальної

ідентичностей ведеться давно. Достатньо згадати таких відомих дослідників української діаспори, як Г. Ващенко, О. Кульчицький, І. Мірчук, Д. Чижевський, В. Янів тощо. Серед сучасних українських вчених відзначимо, безумовно, І. Бичка, А. Бичко, П. Гнатенка, С. Кримського, М. Поповича. Ці науковці не тільки актуалізували проблему українства, української душі, але й зробили внесок у концептуалізацію вказаного феномена.

Більшість дослідників феномену українства називають сутнісними його властивостями кордоцентризм та зв'язок з довкіллям, з природою, рідною землею. Так, на деякі основні риси українського світоглядного менталітету, які сприяли формуванню філософського мислення першого періоду Київської Русі, вказує А. Бичко, підкреслюючи переважання екзистенціальних мотивів в українській філософській думці: кордоцентризм, при якому віддавався пріоритет “серця” над “головою”, антеїзм (термін походить від давньогрецького міфічного персонажа Антея, котрий черпав свою життєву силу в постійному зв'язку з матір'ю–землею) та ін. Близькі думки знаходимо і у О. Кульчицького, який відмічав, що цілісність психіки українця пов'язана з кордоцентричністю, тобто емоційно–чуттєве сприймання життя переважає над раціонально–логічним. З іншого боку, О. Кульчицький немало говорив про вплив географічного середовища на формування стандартів психічного, світоглядно–духовного функціонування українця.

У контексті саме теми ідентичності маргінальної української людини доречним буде звернутися до одного з відомих представників української діаспори Миколи Шлемкевича, який у своїй книзі “Загублена українська людина” змалював шлях українства від XVII століття до середини минулого століття. Головна ідея його історико–філософського аналізу полягає в тому, щоб довести: сучасна українська людина – це людина загублена [5, с. 10], розщеплена [5, с. 27] і розгублена [5, с. 34]. Причини приховуються в нашій історії, яка є надзвичайно важкою, складною, хвилеподібною з прикладами успіхів та невдач. Однак, незважаючи ні на що, “загублена українська людина живе в нас і плаче в нас. І наздожене нас, як не втікали б ми від неї” [5, с. 11].

Як зазначає В. Муляр, у кінці XX століття провидіння знову вирішило випробувати нас, подарувавши шанс для самореалізації, однак розгубленість, розщепленість українства ми бачимо і зараз. А пошуки його об'єднавчих засад продовжуються з новою силою, у нових умовах [2, с. 279–280].

Аналіз поглядів М. Шлемкевича на проблему українства дає підстави, на нашу думку, констатувати, що досить тривала історія українства (від XVII століття до сьогодні) – це приклад майже постійного маргінального статусу.

Дуже показовими у контексті викладеної вище ідеї сучасної української людини як загубленої, розщепленої та розгубленої, а по своїй сутності великою мірою маргінальної, є дослідження спільної ідентичності громадян України, яке проводилося Центром Разумкова [3]. Перше з них проводилося 20–27 грудня 2005 року (опитано 2009 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України), друге – з 20 квітня по

12 травня 2006 року (опитано 11 216 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України), третє – з 31 травня по 18 червня 2007 року (опитано 10 956 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України). У рамках вказаного дослідження респондентам пропонувалось, наприклад, ідентифікувати себе у вимірах “місце проживання – регіон проживання” – Україна, а також Радянський Союз, Росія, Європа – як індикатори рівня вкоріненості в соціально–культурне минуле (Радянський Союз) та зорієнтованості на головні центри тяжіння сучасної України (Росія, Європа). Опитування показали, що більшість громадян України (44,4%) ототожнюють себе з місцем (містом чи селом) проживання “в першу чергу”, а лише у “другу чергу” – з Україною. Частка ж тих респондентів, які “в першу чергу” ідентифікують себе з усією Україною, становить лише третину (31,3%). Таким чином, автори дослідження констатують у більшості українців так звану місцеву (локальну) ідентичність. Єдиним регіоном, де громадяни ототожнюють себе з Україною в цілому у “першу чергу” є Західна Україна, визначена в дослідженні як Волинська, Закарпатська, Івано–Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області. У ньому всеукраїнська, а не місцева ідентичність складає відносну більшість (40,4%) [3, с. 3].

Переживання місцевої територіально–просторової ідентичності ілюструє і інший вимір, що характеризує укоріненість людей у тому чи іншому стандарті суспільного буття. Мова іде про ступінь близькості респондентів до жителів інших регіонів України та сусідніх (референтних) країн. Так на питання “Наскільки жителі різних регіонів України та деяких сусідніх країн близькі Вам за характером, звичаями, традиціями?” відповіді виявились такими: жителі Заходу України вважають близькими до себе жителів Польщі і жителів Донбасу; жителі Центру вважають більш близькими жителів Росії, ніж Буковини, Галичини та Закарпаття; жителі Півдня – більш близькими жителів Росії, ніж Слобожанщини, Києва і всього Центрального регіону, а жителів Росії і Білорусії – більш близькими, ніж Волині, Закарпаття, Буковини та Галичини; жителі Сходу – більш близькими жителів Росії, ніж Криму, всього Південного регіону та Києва, а жителів Росії і Білорусії – більш близькими, ніж жителів Буковини, Закарпаття, Волині та Галичини [3, с. 12].

Отже, можна з упевненістю говорити про певну територіальну роз'єднаність українського суспільства, зумовлену цілим набором факторів, серед яких, очевидно, історичний і культурний мають неабияке значення. Вказані дані можна кваліфікувати як і деякі ментальні розбіжності громадян різних українських регіонів, що є наслідком систематичного впливу перерахованих факторів. Таким чином, більшість громадян сучасної України поки що не володіють достатнім рівнем територіальної ідентичності, щоб можна було говорити про спільну ідентичність. Єдиним винятком у цьому є Західна Україна, для жителів якої українська належність є домінуючою, а тому для них відсутня суттєва різниця між громадянами усіх регіонів України.

Подібні висновки стосуються і соціально-культурної ідентичності сучасного українця. Привертає увагу те, що, наприклад, вільно володіють українською мовою більше громадян, ніж тих, хто вважає її рідною (майже 58% проти 52%). 92% жителів України володіють українською мовою на рівні спілкування. Лише 7% мають з цим проблеми, а 1% не розуміє українську мову [3, с. 4].

Досить цікавими в контексті проблеми ідентичності маргінального індивіда є результати у вимірі громадянської ідентичності сучасних українців. Наприклад, позитивна ситуація спостерігається в ставленні людей до українського громадянства. Більшість (56,2%) опитаних пишаються громадянством України. З іншого боку, фактично половина опитаних бажали б отримати також громадянство іншої держави (49,9%), при цьому майже чверть із них погоджуються заради цього відмовитися від українського громадянства [3, с. 9]. Це говорить про неоднозначну державницьку ідентичність українців.

На користь такого висновку говорять і інші результати опитування Центром Разумкова. Так 74,9% українських громадян ідентифікують себе як патріотів України, однак, скажімо, рівень готовності захищати країну у випадку гіпотетичної війни знизився від 66,3% у 2000 році до 53,1% у 2005 році [3, с. 10].

Суттєва відмінність у кількості українських патріотів і тих з них, хто готовий захищати свою державу, породжує питання про саму українську державу та її ставлення до людини, а відтак ставлення українців до власної держави. У цьому контексті цікавими для дослідження і загрозовими для нашого суспільства є результати довіри людей до інститутів сучасної української держави. Так, довіра громадян до Верховної Ради України складала в 2007 році 10,8%, у 2008 році – 9%, у 2009 році – 4,2%; довіра до Президента країни – у 2007 році – 15,3%, у 2008 році – 14,6%, у 2009 році – 4,7%; довіра до Уряду України – у 2007 році – 16,4%, у 2008 році – 18,1%, у 2009 році – 6,7% [4, с. 232]. До цього потрібно додати, що після президентських та парламентських виборів стан довіри людей до влади не змінився, а тенденція падіння відповідних показників зберігається. Наприклад, якщо в травні 2010 року майже 40% українців підтримували діяльність Президента України, то за рік перебування на найвищій державній посаді В. Януковича його рейтинг упав утричі, а довіра до нього знизилася в чотири рази. У кінці 2011 року таких людей було лише 6%. Як відомо, Революція Гідності завершила падіння довіри до В. Януковича, який під час народного виступу утік з країни.

Отже, можемо говорити про певний рівень кореляції між ідентичністю громадянськості, державництва та цінностями українців. Поки що фактично ілюструють деякий рівень відчуженості громадян від вказаних вище цінностей. Це зумовлено, безсумнівно, низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів, однак можемо констатувати факт, що українська держава і владна еліта сучасної України протягом усієї доби незалежності України не зробила кардинальних кроків у бік громадянина, повага його потреб, інтересів, цінностей, створення умов пошуку власної ідентичності, яка б оптимально узгоджувалась з

інтересами і країни, і української держави. Українці не надто пов'язують своє життя, майбутнє з такою очевидною для будь-якої сталої держави цінністю, як безпека власної держави.

Іншою стороною певної відчуженості українців від цінностей громадянства та державництва є перевага цінностей, які характеризують вічні риси українців – екзистенціалізм, індивідуалізм тощо. Так за результатами згадуваного вище соціологічного дослідження КМІС, найвищий середній бал отримали такі цінності, які дають можливість найкраще виявити свою ідентичність. Це цінності сім'ї (середній бал – 86), роботи (середній бал – 81), упевненість у завтрашньому дні (середній бал – 76). Для громадян, які працюють, аналогічні показники середнього балу становлять відповідно 87, 81, 74 [1].

Як бачимо, більшість опитаних важливий вимір власної ідентичності пов'язують з роботою, трудовою діяльністю. Разом з тим, якщо порівняти за вказаними вище результатами досліджень КМІС цінність роботи і цінність самореалізації особистості, то ми знаходимо суттєвий розрив. Рейтинг такого виміру опитування як “Можливість реалізувати свої здібності” склав для дорослих українців лише дев'яту позицію із середнім балом 54. Дещо вищий він у відповідях дорослих українців, які працюють, – п'ята позиція із середнім балом 61, що пояснюється саме фактором працюючого громадянина. Однак для обох типів опитуваних (просто дорослих і дорослих, які працюють) рейтинг самореалізації виявився нижчим, ніж рейтинг, наприклад, матеріальної забезпеченості. Остання для обох вказаних категорій українців займає третю позицію в рейтингу, а її середній бал суттєво вищий від середнього балу цінності самореалізації (75 проти 54 для дорослих громадян України та 75 проти 61 для дорослих, які працюють) [1].

Наведені порівняння говорять про те, що сучасні українці не повністю ідентифікують себе з роботою. Велика частка з них швидше пов'язують свою роботу із можливістю заробити, а питання розкриття і реалізації своїх потенційних сил є важливими лише для певної частини громадян. Самореалізація особистості, на жаль, не домінуюча в системі цінностей сучасних українців у розрізі формування і розгортання власної ідентичності.

В контексті досліджуваної у цій роботі теми окремо потрібно сказати про ті процеси, які захопили українське суспільство в останній рік. Йдеться про Революцію Гідності (Євромайдан), окупацію та анексію Росією українського Криму, криваві події, а фактично, неоголошена, підступна військова агресія Російської Федерації проти нашої країни. Вони, безсумнівно, якісним чином змінили не тільки усю мозаїку життєдіяльності українського соціуму, але й зумовили потужні перетворення у процесах маргіналізації українців та особливо у формуванні ідентичності наших громадян.

Говорячи про деякі нові тенденції у процесах формування спільної ідентичності українців у територіально-просторових, громадянських, державницьких вимірах, варто зазначити, що на відміну від дореволюційного періоду, спала актуальність такої ідентичності в інших вимірах. Скажімо у мовному. Можна спостерігати сьогодні пом'якшення гостроти

мовної проблеми. Очевидно, що це пов'язано з подіями на сході України і російською агресією. Таку тенденцію бачимо по всій країні, в тому числі і на заході України. Разом з тим, суттєво змінюються пріоритети зовнішнього руху українського суспільства в Європу. Абсолютна більшість українців бачить своє майбутнє в об'єднаній Європі.

Отже, аналізуючи проблеми ідентичності маргінального індивіда в сучасному українському суспільстві, ми маємо виходити з історичних, духовно-світоглядних, морально-етичних, своєрідних історико-генетичних контекстів українця, його ментальності, душі. Події останнього часу, які відбуваються, зумовлюють потужні зсуви у ціннісних пріоритетах українців, зокрема у вимірах спільної територіально-просторової, громадянської та державницької ідентичності, усвідомлення ними європейського майбутнього України.

Список використаних джерел

1. Кириченко І. Жизнь: ценностные приоритеты + мотивированная деятельность / И. Кириченко // Зеркало недели. – 2013. – №16 (113). – 27 апреля. – С.12.
2. Муляр В. І. Проблема становлення особистості в системі “індивід – суспільство” (філософсько-культурологічний аналіз) / В. І. Муляр. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 320 с.
3. Спільна ідентичність громадян України: особливості і проблеми становлення // Національна безпека і оборона. – 2006. – №7. – С.2–39.
4. Шандор Ф. Ф. Національна свідомість населення України: природа, структура та функції / Ф. Ф. Шандор. – Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А. Е., 2012. – 384 с.
5. Шлемкевич М. Загублена українська людина / М. Шлемкевич. – Нью-Йорк, 1954. – 158 с.

References

1. Kirichenko I. Zhyzn: cennostnyie prioritety + motivirovannaia dieiatelnost' / I. Kirichenko // Zierkalo niedieli. – 2013. – №16 (113). – 27 aprielia. – S.12.
2. Mulyar V.I. Problema stanovlennia osobystosti v systemi “indyvid – suspilstvo” (filosofsko-kulturologichnyj analiz) / V. I. Mulyar. – Zhytomyr: ZHDTU, 2005. – 320s.
3. Spilna identychnist gromadian Ukrainy: osoblyvosti i problem stanavlennia // Nacionalna bezpeka i oborona. – 2006. – №7. – S.2–39.
4. Shandor F.F. Nacionalna svidomist naseleunia Ukrainy: pryroda, struktura ta funkci/ F.F.Shandor. – Uzhgorod: Vydavnyctvo FOP Bereza A. E., 2012. – 384s.
5. Shlemkevych M. Zagublena ukrainska liudyna / M.Shlemkevych. – Niu–York, 1954. – 158s.

Литвинчук О. В., Ph.D., Art. Lecturer of the Department of Humanities and Social Sciences of Zhytomyr State Technological University (Ukraine, Zhitomir), oksana.litva@yandex.ua

Problems of modern Ukrainian identity marginal

Ukraine, which gradually opens itself to the world and simultaneously opens the world, takes over all the essential features of this world. Most people today Ukraine does not have sufficient identity.

Weight affected the identity of Ukrainian society events of the last year that changed the quality not only the whole mosaic of life of Ukrainian society, but also led to a powerful transformation processes of marginalization and Ukrainian in shaping the identity of our citizens. This is particularly true of measurements of joint Ukrainian identity as spatial, social, cultural and civic identity.

In the process of studying the problem of modern Ukrainian identity marginal method was used logical analysis. The important role played and techniques such as induction and synthesis.

Keywords: territorial identity, socio-cultural identity, civic identity, modern Ukrainian margin.

Литвинчук О. В., кандидат философских наук, доцент кафедры гуманитарных социальных наук, Житомирский государственный технологический университет (Украина, Житомир), oksana.litva@yandex.ua

Проблемы идентичности современного украинского маргинала

Украина, которая постепенно открывается миру и одновременно открывает мир, переносит на себя все существенные особенности развития

этого мира. Большинство граждан современной Украины пока не обладают достаточным уровнем идентичности.

Весомо повлияли на идентичность украинского общества события последнего года, которые качественным образом изменили не только всю мозаику жизнедеятельности украинского социума, но и обусловили мощные преобразования в процессах маргинализации украинцев и в формировании идентичности наших граждан. В первую очередь это касается таких измерений общей идентичности украинцев, как территориально-пространственная, социально-культурная и гражданская идентичность.

В процессе исследования проблемы идентичности современного украинского маргинала был использован метод логического анализа. Важную роль сыграли и такие методы, как индукция и синтез.

Ключевые слова: территориальная идентичность, социально-культурная идентичность, гражданская идентичность, современный украинский маргинал.

* * *

УДК 1:124.2:316.62:316.662

Мельник Ю. М.
кандидат философских наук, доцент кафедры
социологии, философии та права, Одеська національна
академія харчових технологій
(Україна, Одеса), ynmelnik@mail.ru

ЕКЗИСТЕНЦІЯ ЛЮДИНИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ВІТАЛЬНОЇ ЕКСПЛІКАЦІЇ

Людська екзистенція в ідеалі є не просто існування у вітальному сенсі, але справжнє, аутентичне, власне буття особистості. Екзистенція не завжди є фактом наявного буття людини, але є надметою її смисложиттєвих пошуків. У повсякденності аутентичність особистісного буття постійно обмежується соціально та вітально.

Метою статті є аналіз філософського генезису соціально-вітальної сутності людини та розкриття соціально-вітального характеру екзистенції людини. В статті використано ряд методів, зокрема аналітичний та експлікаційний методи.

Екзистенція людини є антитезою смерті в її соціальному, психологічному та біологічному сенсах. Як антитеза соціальної смерті екзистенція виступає як система емоційно-значущих прихильностей особистості в її комунікації, перцепції і інтеракції у рамках “сузір'я значущих”. Як антитеза психологічної смерті екзистенція людини є психічним станом, у якому людина не сумнівається в цінності життя і не розмірковує про те, наскільки доцільно жити далі, не втрачаючи смисложиттєвих орієнтирів і не відчуваючи втрату сенсу життя. Як антитеза біологічної смерті людська екзистенція виступає тому, що життя людини як біологічний фундамент екзистенції має чіткі рамки, обмежені народженням і смертю. Саме тому індивідуально-особистісної сутністю екзистенції є саме людське життя.

Відсутність креативності також може вважатися антитезою екзистенції, бо аутентичність екзистенції людини припускає наявність креативності, а також творчої самостійності, без якої неможлива справжня особистісна самореалізація. Креативність, як і її наслідок, тобто творча самостійність, є одним з ключових чинників як формування, так і реалізації смисложиттєвої інтенціональності екзистенції людини.

Ключові слова: смисл життя, орієнтири, цінності, інтенціональність, екзистенція людини, соціальна вітальність.

На сьогоднішній день у цивілізованому світі відбувається поступовий процес деантропологізації людини, яка втрачає цілісність, що в кінцевому підсумку може призвести до поступової появи нової форми життя на основі високотехнологічних ресурсів. Під загрозу ставляться фундаментальні, базові умови людського існування: його вітальність, або природна, біологічна представленість у бутті через єдність психічного і фізіологічного. У той же час екзистенція людини в сучасному світі є її буття в радикальному соціокультурному плюралізмі, у структурі, яка абстрагується і здійснюється поза людського сприйняття, в умовах розриву в історії, який заходить так далеко, що колишні мотиви, мірки і критерії філософсько-антропологічного аналізу виявляються докорінно переосмислені, по-новому сформульовані, якщо взагалі не відкинуті.